

DEĽBA ŠTÁTNEJ MOCI

Horizontálna deľba štátnej moci II.

- **Výkonná moc (exekutíva)**
- **cieľ:** vykonáva parlamentom prijaté zákony; zabezpečuje chod štátu a jeho bezpečnosť;
- výkonnú moc reprezentuje **vláda a hlava štátu**;
- **vláda sa skladá z ministrov**, ktorí spravujú jednotlivé ministerstvá; na čele vlády je predseda vlády (premiér, prvý minister, ministerský predseda), zastupuje ho podpredseda (tzv. vicepremiér);
- **vláda môže vzniknúť dvoma spôsobmi:**
  - ako výsledok všeobecných parlamentných volieb - prezident poverí predsedu víťaznej strany zostavením vlády;
  - ako výsledok prezidentských volieb - novozvolený prezident si zostaví vládu;
- hlava štátu môže vymenovať aj **tzv. úradnícku vládu – vláda odborníkov**; takáto vláda nemusí mať v parlamente väčšinu, ale musí mať podporu parlamentu; (stáva sa to v prípade, že vláda odstúpila, alebo jej bola vyslovená nedôvera, a sú vyhlásené predčasné parlamentné voľby; úradnícka vláda funguje iba do konania predčasných volieb);
- **vláda ako celok je kolektívny orgán** – svoje rozhodnutia prijíma uznesením (t.j. hlasovaním);
- jednotliví členovia vlády (ministri) majú pridelené svoje rezorty (ministerstvá), stoja na ich čele a riadia ich činnosť; minister by mal byť odborníkom v danom odbore (na rozdiel od poslancov, ktorí sú laici a okrem funkcie poslanca môžu vykonávať aj svoje civilné povolanie)
- počet a zameranie ministerstiev vo vláde závisí od podmienok danej krajiny; ministerstvá sú zriaďované zákonom;
- **strategické posty vo vláde:**
  - predseda vlády
  - tzv. strategické ministerstvá: ministerstvo zahraničných vecí, ministerstvo financií a tzv. silové rezorty: ministerstvo vnútra, ministerstvo obrany
- **úlohy vlády:**
  - riadiť chod štátu – vláda je výkonným orgánom politiky štátu;
  - uvádzať rozhodnutia parlamentu do praxe, prijímať nariadenia a vyhlášky na vykonanie zákonov;
  - pripravovať návrhy zákonov a predkladať ich parlamentu (právo tzv. zákonodarnej iniciatívy);
  - pripraviť a predložiť parlamentu na schválenie programové vyhlásenie (tzv. vládny program – základné ciele, ktoré chce vláda počas svojho funkčného obdobia dosiahnuť; na jeho základe vyslovuje parlament vláde dôveru;
- podrobnosti o právomociach vlády stanovuje ústava;
- časť výkonných právomocí sa prenáša na nižšie zložky štátneho aparátu;

- **hlava štátu – prezident (v republike) alebo panovník (v monarchii);**
- **právomoci hlavy štátu:**
  - reprezentuje štát vo vnútri i navonok;
  - uzatvára medzinárodné dohody;

DIGI SCHOOL 2020-1-SK01-KA226-SCH-094350 Občianska náuka
Deľba štátnej moci – výkonná a súdna moc

- menuje štátnych funkcionárov;
- je hlavný veliteľ vojsk;
- **čestné práva:**
  - používa prezidentskú (kráľovskú) stráž a štandardu;
  - udeľuje štátne vyznamenania;
  - udeľuje tituly;
- **výsostné práva:**
  - vypovedáva vojnu a dojednáva mier
  - vyhlasuje výnimočný stav
- podrobnosti o právomociach ustanovuje ústava;
- **Vláda Slovenskej republiky**
- je najvyšším orgánom výkonnej moci;
- jej postavenie upravuje šiesta hlava ústavy SR;
- členovia vlády - predseda (premiér), podpredseda (vicepremiér, príp. viacerí), ministri;
- výkon člena vlády je nezlučiteľný s mandátom poslanca; s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci; s pracovným pomerom a podnikateľskou činnosťou;
- predsedu vlády vymenúva a odvoláva prezident - poveruje predstaviteľa strany, ktorá zvíťazila vo voľbách, zostavením vlády;
- na návrh predsedu vlády prezident vymenúje a odvolá ďalších členov vlády a poverí ich riadením ministerstiev; minister stojí na čele svojho rezortu a riadi ho; v prípade potreby ministra zastupuje štátny tajomník;
- za člena vlády môže byť menovaný občan SR, ktorý je voliteľný do NR SR;
- vláda po svojom menovaní musí predstúpiť pred NR SR, predložiť jej svoj program (tzv. programové vyhlásenie vlády – ciele, ktoré chce vláda počas svojho volebného obdobia dosiahnuť vo všetkých oblastiach politiky štátu – vnútorná i zahraničná politika) - požiada NR SR o vyslovenie dôvery;
- **vláda ako celok, ale aj jej jednotliví členovia (ministri, podpredsedovia vlády, predseda vlády) sú za výkon svojej funkcie zodpovední NR SR;**
  - NR SR môže kedykoľvek vysloviť nedôveru celej vláde alebo jednotlivému členovi;
  - samotná vláda môže aj počas volebného obdobia požiadať o vyslovenie dôvery - napr. môže spojiť hlasovanie o návrhu zákona s hlasovaním o dôvere vláde;
- ak NR SR vysloví vláde nedôveru, prezident vládu odvolá;
- ak NR SR vysloví nedôveru predsedovi vlády, prezident ho odvolá a odstúpi celá vláda;
- ak NR SR vysloví nedôveru niektorému z ministrov, prezident ho odvolá;
- člen vlády môže podať demisiu (sám odstúpi z funkcie) prezidentovi SR;
- návrh na odvolanie člena vlády môže prezidentovi podať aj predseda vlády;
- celá vláda podá demisiu vždy po ustanovujúcej schôdzi novozvolenej NR SR;
- **vláda ako celok o svojich rozhodnutiach hlasuje – je to kolektívny orgán;**
  - je schopná uznášať sa, ak je prítomná nadpolovičná väčšina jej členov;
  - na prijatie uznesenia je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých jej členov;
- **Právomoci vlády:**
  - podáva návrhy zákonov;

DIGI SCHOOL 2020-1-SK01-KA226-SCH-094350 Občianska náuka**Deľba štátnej moci – výkonná a súdna moc**

- vydáva nariadenia vlády a vyhlášky ministerstiev - sú to tzv. vykonávacie predpisy - nimi sa vykonávajú zákony – obsahujú podrobnejšie a konkrétnejšie rozpracovanie problematiky ako zákon;
  - pripravuje štátny rozpočet a štátny záverečný účet;

  - prijíma opatrenia na zabezpečenie hospodárskej, sociálnej a inej politiky štátu ;
  - rozhoduje o zásadných otázkach zahraničnej politiky;
  - udeľuje amnestiu vo veciach priestupkov.
-
- **Prezident SR**
  - jeho postavenie upravuje šiesta hlava ústavy SR;
  - je hlavou SR - reprezentuje SR vo vnútri i navonok; svojim rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov;
  - svoju funkciu vykonáva podľa svojho svedomia a presvedčenia;
  - je to volená funkcia na obdobie piatich rokov;
  - kandidátov na prezidenta navrhuje:
    - najmenej 15 poslancov NR SR;
    - občania SR na základe petície – 15 000 podpisov;
  - za prezidenta možno zvoliť každého občana SR, ktorý je voliteľný do NR SR a dosiahol vek 40 rokov;
    - do funkcie môže byť zvolený najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach;
  - volia ho občania SR v priamych voľbách s tajným hlasovaním;
  - za prezidenta je zvolený kandidát nadpolovičnú väčšinu hlasov;
    - ak ani jeden z kandidátov nezíska potrebnú väčšinu, koná sa druhé kolo volieb, do ktorého postupujú dvaja kandidáti s najväčším počtom hlasov;
    - víťazom druhého kola je kandidát, ktorý získal najväčší počet hlasov;
  - prezident nesmie vykonávať inú platenú funkciu alebo podnikateľskú činnosť;
  - funkcia prezidenta je nezlučiteľná s funkciou poslanca, člena vlády, sudcu, prokurátora, príslušníka ozbrojených síl;
  - prezident sa môže svojej funkcii kedykoľvek vzdať;
  - ak nie je prezident zvolený alebo sa funkcia prezidenta predčasne uvoľnila právomoci prezidenta prechádzajú na predsedu parlamentu a vládu SR (tá môže výkonom právomocí splnomocniť svojho predsedu);
  - prezidenta možno odvolať z funkcie pred skončením volebného obdobia ľudovým hlasovaním;
    - vyhlasuje ho predseda NR SR na základe uznesenia NR SR prijatého najmenej trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov;
    - prezident je odvolaný, ak za jeho odvolanie hlasovala nadpolovičná väčšina všetkých oprávnených voličov;
    - ak prezident v ľudovom hlasovaní nebol odvolaný, rozpustí prezident NR SR a konajú sa predčasné parlamentné voľby;
  - prezidenta možno stíhať len za úmyselné porušenie ústavy alebo vlastizradu - obžalobu podáva NR SR trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov na Ústavný súd;
-
- **Právomoci prezidenta:**
  - **suverénne právomoci** – nepotrebuje súhlas iného štátneho predstaviteľa:

DIGI SCHOOL 2020-1-SK01-KA226-SCH-094350 Občianska náuka
Deľba štátnej moci – výkonná a súdna moc

- reprezentuje štát;
- zastupuje SR navonok dojednáva medzinárodné zmluvy;
- menuje a odvoláva predsedu a ostatných členov vlády;
- zvoláva ustanovujúcu schôdzu NR SR;
- podpisuje zákony - má právo relatívneho (suspenzívneho) veta - môže vrátiť zákon s pripomienkami na opätovné prerokovanie;
- vymenúva vysokoškolských profesorov;
- vymenúva generálov;
- vymenúva sudcov;
- udeľuje vyznamenania;
- vyhlasuje referendum;
- podáva NR SR správy o stave Slovenskej republiky;
- **kontrasignačné právomoci** – potrebuje spolupodpis niektorého štátneho predstaviteľa – predsedu vlády alebo ním povereného ministra:
  - prijíma a poveruje vedúcich diplomatických misií;
  - udeľuje individuálnu milosť a amnestiu;
  - je hlavným veliteľom ozbrojených síl;
- **Súdna moc (jurisdikcia)**
- **cieľ:** kontroluje dodržiavanie zákonov a rieši prípady ich nedodržania; kontroluje zákonodarnú a výkonnú moc;
- reprezentuje ju: **sústava súdov; Ústavný súd;**
- **sústavu súdov tvoria:**
  - prvostupňové súdy - vo veci (občianskoprávne a trestnoprávne spory) rozhodujú ako prvé a voči ich rozhodnutiu sa možno odvolať na druhostupňovom súde;
  - druhostupňové súdy - rozhodujú o odvolaniach voči rozhodnutiu prvostupňového súdu (+ v niektorých trestnoprávných veciach rozhodujú ako prvostupňové);
  - najvyšší súd - je vždy odvolacím súdom a jeho rozhodnutie je konečné, t.j. nemožno sa už voči nemu v rámci vnútorného súdneho systému krajiny odvolať;
- ústavný súd má v systéme súdnej moci osobitné postavenie
  - rozhoduje o tom, či sú prijaté právne normy v súlade s ústavou
  - ako jediný podáva výklad ústavy;
- **nezávislosť súdnictva** – aby dobre plnilo svoje úlohy;
  - funkcie sudcov sú obsadzované nezávisle od politického vývoja v krajine (t.j. nie na základe výsledku volieb);
  - sudcovia sú menovaní (v niektorých krajinách volení) na obdobie presahujúce dĺžku volebného obdobia alebo na doživotie;
  - sudcovia nesmú byť členmi politických strán
  - pri svojich rozhodnutiach sa musia riadiť len zákonmi;
- **Súdy SR**
- súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach;
- súdy rozhodujú v **senátoch** (3 – 5 členných); okrem prípadov, keď zákon stanoví, že vo veci môže rozhodnúť **jediný sudca (samosudca)** – ide o menej závažné veci – napr. občianskoprávne spory na úrovni okresného súdu;

DIGI SCHOOL 2020-1-SK01-KA226-SCH-094350 Občianska náuka
Deľba štátnej moci – výkonná a súdna moc

- súdne konanie je verejné (*ak súd nerozhodne inak*);
- rozsudky sa vyhlasujú v mene SR a vždy verejne;
- **sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní viazaní len zákonmi;**
- **sudcov vymenúva a odvoláva prezident SR na návrh Súdnej rady;**
- vymenúva ich bez časového obmedzenia;
- za sudcu môže byť menovaný občan SR, ktorý dosiahol vek 30 rokov, má vysokoškolské právnické vzdelanie a splnil ďalšie podmienky dané zákonom (napr. absolvovanie justičnej skúšky);
  - ak je menovaný sudca členom politickej strany je povinný sa svojho členstva vzdať;
- sudca vykonáva svoju funkciu ako povolanie, **výkon sudcovskej funkcie je nezlučiteľný s akoukoľvek inou činnosťou** (okrem správy vlastného majetku, vedeckej, pedagogickej, umeleckej činnosti);
- sudca sa svojej funkcie môže vzdať;
- prezident na návrh Súdnej rady musí sudcu z funkcie odvolať, ak je sudca právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin, príp. je disciplinárnym senátom potrestaný za čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu;
- prezident môže sudcu odvolať, ak dosiahol vek 65 rokov (alebo mu dlhodobý zdravotný stav nedovoľuje vykonávať povolanie sudcu);
- na riadení a správe súdov sa podieľajú aj orgány sudcovskej samosprávy (napr. sudca podlieha disciplinárnemu senátu);
- **Súdna rada**
  - tvoria ju predseda Najvyššieho súdu (je zároveň predsedom Súdnej rady);
  - ďalší sudcovia, ktorých volí NR SR, a menuje prezident SR;
  - členom Súdnej rady môže byť bezúhonná osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej 15 rokov odbornej praxe;
  - funkčné obdobie jej členov je päť rokov;
- **Kompetencie Súdnej rady:**
  - predkladať prezidentovi SR návrhy kandidátov na vymenovanie a odvolanie sudcov;
  - predkladať prezidentovi SR návrhy na vymenovanie predsedu Najvyššieho súdu SR;
  - rozhodovať o pridelení a preložení sudcov;
  - voliť a odvolávať členov disciplinárných senátov;
- **Sústavu súdov v SR tvoria:**
  - **okresné súdy** – konajú ako prvostupňové súdy;
  - **krajské súdy** - konajú ako druhostupňové (len v prípadoch, ktoré určuje zákon – niektoré závažnejšie trestné činy – konajú ako prvostupňové);
  - **Najvyšší súd:**
    - koná vždy ako odvolací súd;
    - jeho rozhodnutie je konečné;
    - sídlo: Bratislava;
    - na čele stojí predseda Najvyššieho súdu;
    - menuje ho na návrh Súdnej rady spomedzi sudcov Najvyššieho súdu prezident republiky na obdobie 5 rokov;
  - **Ústavný súd** - osobitné postavenie;
    - sídlo: Košice;
    - je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti;

DIGI SCHOOL 2020-1-SK01-KA226-SCH-094350 Občianska náuka
Deľba štátnej moci – výkonná a súdna moc

- **rozhoduje o** súlade prijatých právnych noriem s ústavou; o tom, či je predmet referenda v súlade s ústavou; o sťažnostiach fyzických osôb, ak namietajú porušenie ľudských práv a slobôd; podáva záväzný výklad ústavy, ak je vec sporná;
- proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je možné podať opravný prostriedok (napr. odvolanie);
- ústavný súd začne konanie, ak návrh podá najmenej 1/5 poslancov NR SR; prezident SR; vláda SR; súd; generálny prokurátor; (v určitých prípadoch aj občan);
- **Ústavný súd sa skladá z 13 sudcov, ktorých do funkcie vymenúva prezident na návrh NR SR, na obdobie 12 rokov;**
- za sudcu Ústavného súdu môže byť menovaný občan SR, ktorý dosiahol vek 40 rokov, má vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej 15 rokov praxe v oblasti práva;
- **Špecializovaný trestný súd**
  - sídlo: Pezinok (detašované pracovisko: Banská Bystrica);
  - jeho úlohou je stíhanie korupcie, organizovaného zločinu, trestných činov verejných činiteľov a najzávažnejších trestných činov finančnej a majetkovej kriminality;
  - v zásade má postavenie prvostupňového súdu;
  - proti jeho rozhodnutiu je možné odvolať sa na Najvyšší súd.